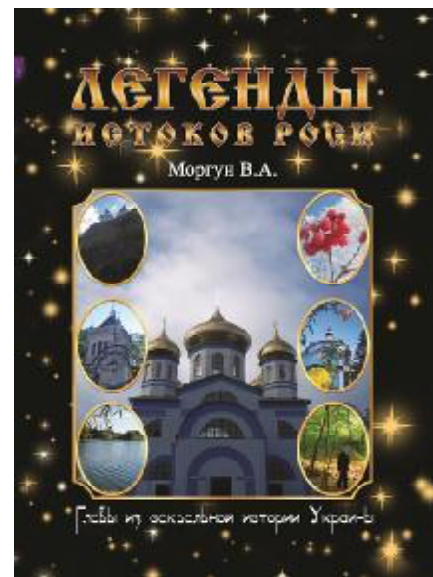
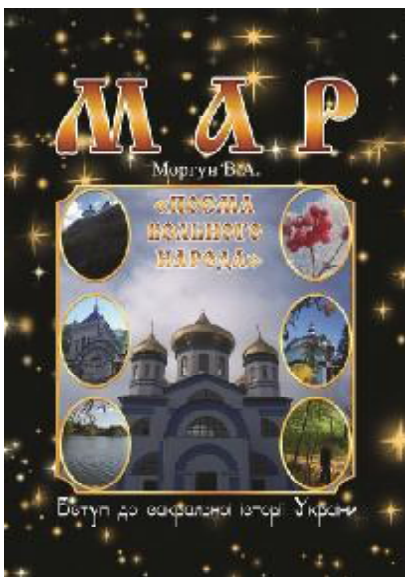

ЧИ МОЖЕ БУТИ ПЕРЕДБАЧЕННЯ ПОЕТА НЕНАУКОВИМ?

Юрій ЯКОВЕНКО

Copyright © 2014

Рецензія на книги Моргуна В.А.: **“Мар. “Поема вольного народа”:
Вступ до сакральної історії України”** (Київ–Донецьк: Промінь, 2013. – 168 с.);
**“Как нам возродить “славу Украины”:
Введение в сакральную историю страны”**
(Київ–Донецьк: Промінь, 2014. – 692 с.); **“Легенды истоков Руси:
Главы из сакральной истории Украины”** (Київ–Донецьк: 2014. – 700 с.).

Звісно, що поставлене питання є суто риторичним. За будь-яким літературним твором, у якому містяться ті чи інші прогнози, що справджуються у майбутньому, стоїть, зазвичай, постать людини, котра має безпосереднє або опосередковане відношення до наукової чи суміжних сфер. Існують, зрозуміло, з Божої ласки, й винятки, але вони тільки підтверджують загальне правило. Нагадаємо, що багато відомих учених використовували жанр художньої літератури для того, щоб почувати себе більш вільно, висувати і розвивати *сміливі гіпотези*, до котрих ще не дозріла наукова спільнота, але від яких ніколи не відмовиться пересічний читач. До творців такого гатунку і належить автор наведеної *сакральної трилогії*, української за формою та змістом і загальнонародської за призначенням. **Василь Моргун** є доктором

історичних наук, професором Донецького університету і визнаним фахівцем у царині *кліматичної геополітики*. Власне кажучи, він – один із фундаторів цієї нової науки, яка розглядається ним у ролі інструменту системного аналізу природи, суспільства та людини. Якщо вже узагальнювати, то рецензована трилогія – це, насамперед, прикладання розробленої автором технології системного аналізу до витлумачення подій, що оприявлені на теренах України.

Залишимо на розгляд спеціалістів виплекану професором В.Моргуном цілком оригінальну, літературно чарівну і навіть вишукану, фабулу сакрального або духовно-героїчного минулого нашої Неньки, простягнуту з найдавніших часів до наших днів. Натомість зосередимося на викладених у віршах та прозі авторських прогнозах, котрі волимо називати

все ж таки *передбаченнями*. Адже мовиться не про прогноз – те, що може статися чи не статися; говоритимемо саме про передбачення, себто про такий прогноз, що вже справдився. Головним джерелом таких передбачень, художньо оформлених тез з науковим підґрунтям, постає, безумовно, поема “Мар”. Вона вийшла друком наприкінці 2013 року, на самому початку Народної революції, та в ній знаходимо чіткий відгомін подій року 2014-го, коли ця революція проминула романтичну фазу і, скинувши свавільну владу, пішла вглиб та почала становити небезпеку для самого існування українського народу.

Автор чи не сам на сам протистояв революційній ейфорії, коли попереджав, що дії майданівців у Києві, котрі оприявнювали головним чином Захід і Центр, а також войовнича поведінка “помаранчевих” чільників Майдану, викличуть адекватну, а швидше за все неадекватну, протидію “біло-блакитного” Сходу та Півдня. Наголошував, що непримиренна “різнокольорова” ворожнеча партій, які мають у нас передусім регіональну орієнтацію, здатна вже ближчим часом призвести до розколу України по Дніпру. Більше того, витоки чи не всіх наших негараздів автор вбачає саме в недалекоглядній, корисливій поведінці українських партій: *“Так звані політичні сили, які нікого ще не захистили, / але вже вкрали півкраїни й до другої їй беруться половини, – / Ті лиш на себе тягнуть ковдру, / Ведуть вони нечесну гру. Нема їм діла до чужої долі, / Святих кісток, омріяної волі, / Не прагнуть доказати теорему: / Чи вирішить суспільною дилему. / Лишень знайти б болючу тему / Та надавити людям на мозолі. / І особливо милий їм той захід, / Який посварить український Схід та Захід. / Базикають і вибудовують логічний ряд / Залежно ще й від того, де у них електорат. / Усе за Дарвіном – природний в них відбір, / Хоч штучні шевелюри й вії; / Якщо на Сході, то тримають бік Росії, / На Заході – там інші мають бути слух та зір – / Вони за європейський вибір”* [“Мар”, с. 46].

Справді, боротьба за владу опозиційних “Батьківщини”, “Удару”, “Свободи” з правлячою Партією регіонів не завершилася скиненням режиму президента Януковича, як того очікував би мирний український народ. Подальший розвиток подій, аж до президентських виборів 25 травня 2014 року, засвідчив, що партії і сьогодні “лиш на себе тягнуть ковд-

ру”, і “ведуть вони нечесну гру”. Неформальний лідер Партії регіонів, колишній “гарант” державної незалежності Янукович, утік до Ростова-на-Дону і закликав Росію ввести війська в Україну. Кримські “регіонали” підтримали російську анексію півострова. Інші представники збанкрутілої партії активно розпалювали сепаратистські настрої російськомовного населення Сходу та Півдня. Партії-переможці, зі свого боку, не були обережними у проведенні в суспільну свідомість українських національних цінностей, а відтак також провокували конфлікт проукраїнських і проросійських територій. Після того, як за російського сприяння виникла пряма загроза втрати Донецької та Луганської областей, нова “помаранчева” влада змушена була розпочати там так звану АТО (антитерористичну операцію), яка поставила країну на межу громадянської війни.

Між тим, пан Василь ще в грудні 2013 пропонував прийнятний, на наш погляд, шлях виходу із тієї *гострої громадсько-політичної кризи*, що сьогодні вже призвела до братовбивчої АТО, а завтра може навік посварити українців з росіянами, два братніх народи з близькими геополітичними парадигмами виживання. Йдеться про прийняття Україною “політики державного й громадського нейтралітету”, невходження до жодного економічного чи військово-політичного блоку й припинення внутрішніх чвар з приводу вибору пріоритетних геополітичних партнерів: *“Не втямлять, що країна особлива, / Бо Божа, а тому вразлива, / І захистити її зможе, / Природно, не людське, а Боже. / Шануймося, є третій шлях – / Коли із полум’я, з сльозами на очах, / Господь усіх дітей виносить на руках. / Давно нам здогадатися пора: / Примирять правий й лівий бік Дніпра / Не гумові кийки, не кулі та багнети – / Політика державного й громадського нейтралітету”* [“Мар”, с. 46]. Зазначимо, що про “полум’я”, “гумові кийки”, “кулі та багнети” говорилося задовго до того, як вони стали чи не головним аргументом у затятій суперечці влади та опозиції, а, тим більше, Заходу і Сходу! Ба, навіть і того більше. Автор каже про “партійно-профспілковий дим”, досить дивний вираз з художнього погляду, чи не так? Каже як про атрибут українських політичних реалій, але, якщо сприйняти як підсвідоме передбачення, мимоволі натякає на Центральний у Києві та Одеський на березі Чорного моря будинки профспілок, що згоріли вщент під час революційних

подій. Ці пожежі причетні до появи двох феноменів суспільної свідомості – Небесної Київської та Піднебесної Одеської сотень жертв революції. Перша, переважно українська сотня, надихала і вела людей до перемоги над корумпованим диктаторським режимом Януковича; друга, здебільшого російська, протверезила їх і, за нашої думки, порятувала від розколу на автохтонну Україну та путінську Новоросію. Бо спочатку проросійські активісти накинулися зі зброєю на проукраїнських, в під час пожежі проукраїнські намагалися рятувати проросійських – із ризиком для власного життя. Тому що ми, виявляється, хоча й не дуже поки що дружна, проте *одна велика родина*.

Тут же знаходимо у тексті поеми вказівку на виняткове значення у нинішній Єврореволюції національних сакральних символів – *прапора та герба*. Саме проти них першочергово був спрямований гнів сепаратистів Сходу, які віддали перевагу символам іноземним – російському триколову та георгіївським стрічкам. Добра з того не вийшло, то, може, винесемо, нарешті, уроки із провіденціального авторського бачення ситуації: *“Розвіється той різнокольоровий / Партиїно-профспілковий дим, / І Божий краєвид відкриється за ним. / Тоді не зволікатимемо / Й шану віддамо – / Всім зайвим кольорам та символам на згубу – / Лиш синьо-жовтому знамену і тризубу! / Дамо обітницю услід за тим / Служить не кланам і не мафіям “крутим”, / А добрим людям, геть усім: / “І мертвим, і живим, І ненародженим”* [“Мар”, с. 46–47].

Вочевидь поему Василя Андрійовича не завадило б перечитати нинішньому українському політикуму, котрий схиляється до вступу у Євросоюз та тісної співпраці із НАТО. Щонайменше, пропозиції автора щодо неприєднання до союзів та блоків сприяли б, причому з великою вірогідністю, зняттю напруження у стосунках із Російською Федерацією. Та й узагалі, як доводить досвід спаплюженого Будапештського меморандуму, в будь-якому союзі завжди існує загроза відкритої або прихованої зради. Як наголошує автор у коментарях до “Мару”, *“будьмо сильними. Так і тільки так відродимо Шевченкову “славу України”* [“Мар”, с. 70]. Більш розлого автор розвиває цю слушну думку у віршованій формі, звертаючись при цьому до досвіду знаменитих “чигиринських дарів” Богдану Хмельницькому від міжнародної спільноти

1649 року: *“Ось план швидкого порятунку: / Небесної аби уникнуть кари, / Введемо мораторій вищого гатунку – / На внутрішні та міжнародні чвари. / І не образиться з країн ніхто, / І користь буде громадянам на всі сто. / Ураз покинемо зводити рахунки, / З сусідами налагодимо стосунки, / Від недругів отримаємо дарунки. / Та що дарунки – вище вже бери, / Згадаймо “чигиринські дари”, / Що їх везли славетному Богдану поляки, турки й росіяни – / Аби підлеститись до козаків і подолати власних ворогів”* [“Мар”, с. 47].

Свою знакову поему автор писав протягом багатьох років. Рецензенту відомо, що у грудні 2013 створювався лише “революційний” ХХІ розділ, що має назву: “Я буду захищатись голіруч”. І якби ж то передбачення концентрувалися тільки виключно в ній. Ними рівномірно пронизаний увесь текст поеми. Отож прямі перегуки із сучасністю в інших розділах викликають широку гаму почуттів – від здивування до захоплення. Хіба може не вражати описана професором-поетом епопея, пов’язана зі стратою у витоках Росі гетьманом Мазепою козацьких старшин – генерального судді Кочубея та полковника Іскри 1708 року. В ній історик бачить корінь негараздів у сучасних стосунках двох народів. А що коли це насправді так? За багато років до Революції гідності отримуємо водночас і вкрай потрібний нині рецепт примирення українців з росіянами: *“Не добереш, хто з них правий, / А хто винуватий – / І так, і сяк на Вкраїні Сиротіли хати. / Їх цілують прямо в тім’я / І мажуть єлеєм, / Хохли – гетьмана, москалі – / Іскру з Кочубеєм. / І ті, і ці МАРші (бо поема “МАР”) грають, / Кричать до нестями. / Тільки істини одної / Не візьмуть до тями. / Такі нам головоломки / Господь посилає, / Коли правого із винним обійняти бажає. / Треба підписи зібрати / З усіх підписантів, / Щоби пам’ять вшанувати / Усіх фігурантів. / І примиряться у той день / Країни і “страны”, / Українці й росіяни, / Всі брати-слов’яни”* [“Мар”, с. 93–94].

Звідкіля взялось у голові, донеслося, докотилося до автора, що “і ті, і ці МАРші грають, кричать до нестями”, коли жили тихо-мирно, а того нинішнього войовничого крику, що здійснюється до небес, і згадки не було?! А звідки, скажіть, у тій підступній, як виявилось, тиші, спустилися наступні, майже пророчі, рядки, присвячені Всеукраїнському оберегу,

Подільському Божому чорному каменю Мару. Віднайдену автором після багаторічних пошуків у верхів'ях Росі літописному "кону Русі-України". Споконвічному східнослов'янському символу примирення, що терпляче очікує свого часу. Святині, котру занедбали брати-слов'яни, за що сьогодні так болісно й жорстоко розплачуються: *"Пішов сердешний Камінь на дороги, / В хати, палати і метро, / Партійним бонзам, пролетаріям під ноги, / Калікам перехожим, щоб нести добро. / Дістався й на Червону площу, / Де, часом, викликаний з небуття / Імперський дух пере брудне шмаття / І у Москві-ріці гріхи полоще. / Сам ніби кинувся додолу, / Щоб обійняти від Подолу / Божого убогі душі, тішить ту сіромму, / Що ходить ще й гарцює по святому, / Вкривається святим й по тому, / Коли від нього відцурається – / Не знається й не кається. / Так колись, Христосе, Божий Син, / Віддався Ти у руки божевільним суддям, / А перед стратою мив ноги людям, / А вони, сини могили, / Від Тебе відступили. / І Ти протистив..."* ["Мар", с. 119].

Бездарність політиків – стара, так і не подолана, українська біда, яку виразно змалював ще Тарас Шевченко. Та є у нас й інші, не менші, а то й більші біди, скажімо, та ж неповага до Божого, до политих кров'ю предків національних святинь. А ще – забуття героїв та "слави України". Тому й проходить через усі українознавчі твори автора як провідна ідея *"кривавих ран"*, що їх наносить доля українському народу та його багатостраждальній державності. Як і в будь-якого серйозного митця, це у Василя Моргуна не пропаганда відсікання "зайвого" по живому чи тотального його нищення і, тим більше, не апофеоз "праведної" війни, котра неодмінно призводить до хаосу. Бо правда, автор повторює мудрі слова Шевченка, "в кожного своя". До того ж постійні негаразди посилаються нам для спокутування гріхів, очищення та кроків у безсмертя. Професор наводить слова його улюбленої поетеси Ліни Костенко: *"Криваві жоржини ростуть над шляхом у вічність"*. Аби тільки ціна за мир та злагоду в суспільстві, за процвітання неньки-України не була надто дорогою. Керуючись результатами аналізу, автор, на превеликий жаль, як для себе, так і для нас, передбачає саме такий, жертвний перебіг подій, що спричинені психоісторичною інерцією, є відлунням багатьох століть суцільних страж-

дань та великої крові українського народу. Отож, у найближчій перспективі нічого втішного нас не очікує: *"Нема того вже вітання / І того поклону, / Нема тої України / Від Сяну до Дону..."* ["Мар", с. 100]. Це, наразі, плач по Шевченку та старій Україні. Але чи не відображені тут, Божим промислом, і сьогоднішні наші територіальні негаразди?! І хіба не про наш тривожний час сказано в іншому місті, де лунає плач вже по Україні новій – знедолений, окрадений і принижений мафіозними олігархічними кланами: *"Вже не Гетьманщина, / Та ще не Коліївщина..."* ["Мар", с. 40].

Проте за усіма, часто аж занадто суворими, карами автор вбачає руку Всевишнього, яка веде новий "богообраний нарід" до однозначно щасливого, радісного майбутнього. Звідкіля ж такий вибагливий парадокс? Загальнолюдську місію зустрічі Сина Божого та Пресвятої Богородиці у їх Друге пришествя не виконати, не пройшовши крізь горнило випробувань: *"Не те тепер, що раньш було, / І мати-чайка вирвалася з клітки, / І чаєнята стали на крило. / Та рано тішаються, сирітки, / Бо сонце правди ще над ними не зійшло... / Спустошує Вітчизну клан за кланом, / І вже, мабуть, востаннє / Провозвіщає нам, глухонімих слов'янам, / Святий апостол наш Павло, / Як в тому, першому посланні / Нерозумним коринф'янам: / "МАРан-афа" – "Господь наш виступа"! / І крик цей входить в нашу кров і плоть, / Бо МАР за Біблією – Сам Господь, / Кон давньоруської святої сторони, / А ми – Його сини! / Отож, брати, збираймося всі / У витоках Русі! Нехай брудна та піна скаженіє, / Нехай для вільних вод ще заважкий її тягар, / Та о скрутній або лихій годині / Прийдуть на допомогу Україні / І нам, хрещеним душам, / МАР І Матір Божая МАРія. / І втихомириться стихія, / І шкоди нам не заподіє. / А Матір Божа дасть Покров у руки, / Бо ми – Її онуки, / Її нарід, який, крізь ніби нескінченне лихоліття, / Вона окормлює тисячоліття, / З тих пір, коли ступила, / У часи монгольського розбою, / Святою Материнською стопою / В святий Почаївський приділ. / Не виділя ні міст, ні сіл, / Тримає Свій нарід скорботним, / Розділеним межи сусідами, голодним, / Обабіч всіх проторених доріг / Цивілізації людської, / Біля зачинених її воріт. / Та не сиріт – псевдосиріт, / Що сповнені душі живої, / Котра колись врятує ситий світ!"* ["Мар", с. 56–57].

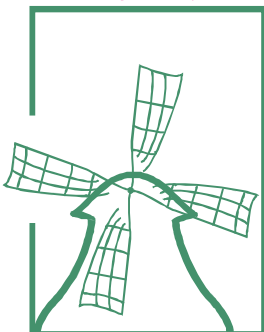
І ще: “Покажем світові, що маємо не лише вроду, / Але ще й внутрішню та зовнішню свободу – / Питатимуть у нас народи броду! / Цей день, знаменний день, настав – / Той, про який Христос апостолам казав, – / Бо за сотисячні майдани, / Згуртованість, смирення та криваві рани / Нарешті-таки визнав світ: – / То богообраний нарід!” [“Мар”, с. 47].

Наразі, відкріємо головну передумову успіху автора: всі ці та багато інших передбачень – результат великої дослідницької роботи. Не будемо говорити багато, лишень процитуємо висновок із наведеного у коментарях до поеми геополітичного аналізу: “...Глобальне потепління і зсушення клімату, загострення у зв’язку з цим проблем забезпечення людства водою та їжею, кліматичних біженців і трудових мігрантів створює якісно нову геополітичну ситуацію. Закінчилась або закінчується епоха світових війн і настає епоха локальних конфліктів, сепаратистських рухів та терористичних організацій. У цьому зв’язку перспективи вступу України в ЄС зумовлені не стільки видатними якостями українських політиків, не стільки навіть бажанням чи небажанням піти на цей важливий крок українського народу, скільки сучасними геополітичними реаліями. Перед нами не окреме питання зовнішньої політики України, а частина глобального протистояння все ще квітучого Заходу і поки ще занепадаючих Сходу та Півдня. І нам потрібно добряче подумати, перш ніж визначати своє місце у цьому протистоянні” [“Мар”, с. 70].

Про переважання ближчим часом “локальних конфліктів, сепаратистських рухів та терористичних організацій” сказано тоді, коли сепаратистів, а тим більше терористів в Україні було не знайти і вдень зі свічкою! Прогноз був оприлюднений ще до Народної революції, на загальнонаціональному телеканалі “Інтер”: професор Моргун був запрошений у ролі експерта на шоу Савіка Шустера, що відбулося 1 листопада 2013 року. Про це йдеться в книзі. Відеозапис виступу є в Інтернеті, якщо маєте бажання – переконайтесь на власні очі та вуха. Пройшло кілька місяців, і все змінилося радикальним чином. Тепер ці ганебні явища – постійний головний біль української нації, враженої геть неочікуваним сепаратизмом і тероризмом у самісіньке серце. Подальші суперечки щодо співвідношення у творчості знання та інтуїції, як то кажуть, недоречні. Інтуїція, і це переконливо доводить не лише “Мар”, “поема вольного народа”, але й історія життя багатьох видатних людей, завше виступає похідним результатом самовідданої напруженої праці дослідника, котрий неабияк переймається як буттям, так і свідомістю. Не обов’язково знавця природи чи суспільства, тієї ж загадкової людської душі. Не тільки вченого за фахом, не відкидаймо поета або письменника. Як влучно зазначає Василь Моргун, у якого, здається, можна знайти відповіді чи не на усі гострі питання сучасності, “тепер ми знаємо – це не фантазії політ, а глибина передчуття митця” [“Мар”, с. 156].

Надійшла до редакції 20.08.2014.

Вітакультурний

МЛИН

2014. – Модуль 16

ВІТАКУЛЬТУРНИЙ МЛИН 2014. – Модуль 16

Зміст

Анатолій В. ФУРМАН

Методологічне обґрунтування циклічно-вчинкової типології ігор

Анатолій В. ФУРМАН, Сергій ШАНДРУК

Методологічне обґрунтування організаційно-діяльнісних ігор як інтегральної умови розвитку професійної креативності

Анатолій В. ФУРМАН, Андрій ГІРНЯК, Галина ГІРНЯК, Тамара КОЗЛОВА

Проектування змісту і структури електронного навчально-книжкового комплексу для учнів початкової школи

Надія ГНАСЕВИЧ, Максим СОРОКІВСЬКИЙ

Проблема зміни цінностей у глобалізованому суспільстві

Ольга ШАЮК

Психосутнісна характеристика толерантності в контексті аксіологічного підходу

Лілія РЕБУХА, Ольга МИСЬКІВ

Психодідактичне проектування інноваційного змісту навчальних дисциплін у ВНЗ

Анатолій А. ФУРМАН

Професіоналізація соціального працівника: методологічні акценти

Тетяна НАДВИНИЧНА

Одномірність людського буття Герберта Маркузе в умовах глобалізованого суспільства